

Landskab og geologi

Hadsundruten følger den markante overgang mellem Østhimmerlands storbakkede morænelandskab og stenalderhavets slettelandskab. Bælumruten går gennem et typisk morænelandskab.

Den østlige del af bakkelandet mellem Bælum og Aalborg består af højtliggende kalk og kridt overljet af et tyndt lag moræne. Hvor isen stødte mod kalken, og blev presset op over denne, findes ingen eller kun et tyndt lag moræne, og ud mod den gamle stenalderkyst opstod der kalkklinter. Flere steder kan man stadig se det hvide skrivekridt stikke frem gennem mulden.

De brede ådale, hvor Romdrup Å, Lindensborg Å, Skibsted Å, Haslevgårde Å og Korup Å løber, var i stenalderen dækket af havet, og hele dette område var således et utroligt spændende fjordlandskab med mange øer og holme.

Landhævningen har siden betydet en tørlægning af den gamle havbund, og store eng- og mosearealer har siden bredt sig i lavlandet.

Ved Astrup og i Rold Skov passerer et par større randmorænestrøg. Disse strøg markerer sig ved bratte terrænskit og kan følges fra Hadsund i syd til Nibe i nord. Randmorænen er et resultat af, at indlandsisen under sin afsmeltning i en periode havde sin rand i området, og blev dannet ved at isen under fornyet fremrykning, som en kæmpemæssig bulldozer skubbede jordlagene sammen til markante bakke- og dædrag. Samtidig dannede smeltvandet foran isen brede flodsletter, hvor sand og grus er aflejret.

Små og store klumper af is, brækkede af det aktive isskjold og blev begravet af smeltvandssandet eller morænen, og da isen senere smeltede, opstod talrige lavninger i landskabet. Mange afløbsløse søer eller mosefyldte lavninger vidner om dødisens udbredelse i området.

Som en af de mest markante lavninger fremstår som her Madum Sø. Store Økssø i Rold Skov er dannet på samme måde.

Mens skrivekridt og moræne præger bakkerne mellem Bælum og Aalborg, er det sand og grus der præger jordbunden mellem Bælum og Skørping, og derfor har skovbevoksningen også fået lov til at dominere landskabet, da jorden har været for ringe til egentlig landbrugsproduktion.

Bælum ligger som centrum for begge ruter og blev engang kaldt »Østhimmerlands hovedstad« og med rette, for her var valgsted, posthus og herredsting indtil 1885. Bælumvalgkredsen omfattede hele Østhimmerland, fra Limfjorden til Mariager Fjord indtil 1918. Valg til folketinget foregik ved håndsoprækning på torvet, og alle uberygtede mænd over 30 år havde valgret. Nordvest for byen ligger Bælum Mølle. Vindmøllen og motorhuset ved siden af møllen er gennemrestaureret.

Bælum Mølle

Sydvest for Bælum ligger Terndrup, hvis udvikling ikke skyldes banen, trods planer om at etablere en tværgående jernbane Aars-Øster Hurup med station i Terndrup, men snarere den centrale placering midt i Himmerland med landevejen Hadsund-Aalborg. Byen er landskendt for sine grundlovsfester, der er blevet holdt i Terndrup siden 1853. Man siger, at ingen bliver statsminister i dette land uden først at have holdt grundlovsfester i Terndrup. Skørping kommunes rådhus ligger i Terndrup.

Veddum var engang Danmarks storkeby nr. 1. I 1880 talte man 135 ynglende storkepar. Det var ikke ualmindligt at se huse med 3-5 storkepar på taget. Det var de mange kær og enge ved Veddum, der tiltrak storkene, men efter 1912, hvor man påbegyndte dræning og afvanding af områderne, forsvandt storkene gradvist.

Egnen fra Terndrup og Bælum og syd på til Mariager Fjord er meget rig på frugttræer. I begyndelsen af 1700-tallet pålagde en af ejerne af herregården Wiffertsholm, Kristen Sørensen Testrup, sine fæstebønder at plante frugttræer, for på den måde at sikre dem en ekstra indtægt. Efter nogen modstand blev træerne plantet, og viste sig senere at blive en betydelig indtægtskilde.

Foto: Henrik K. Søndergaard

Der, hvor Mariager Fjord er smallest, ligger Hadsund.

Det var her forarbejdningen af kirsebærene foregik. I 1898 grundlagde brødrene Hornbech en fabrik, der fremstillede frugtvin, frugtsaft og marmelader.

Hadsund var engang et lille udsted, hvor man blev færget over fjorden i småbåde. Udviklingen tog for alvor fart med broen i 1904, som skyldtes jernbanerne fra Randers til Hadsund syd i 1883 og Aalborg til Hadsund nord i 1900. Passagerere, som skulle videre, blev før broen færget over på den anden side. Hadsund blev centrum for Kirsebæregnen. Det var her forarbejdningen af kirsebærene foregik. I 1898 grundlagde brødrene Hornbech en fabrik, der fremstillede frugtvin, frugtsaft og marmelader.

Naturområderne Rold Skov og Lille Vildmose

De to cykelruter passerer eller grænser op til henholdsvis Rold Skov og Lille Vildmose.

Højmosseflade

Lille Vildmose er udpeget som et af tre pilotprojekter om nationalparker i Danmark. Lille Vildmose består hovedsagligt af højmose, skov og lavvandede søer. Tofte Sø blev genskabt i 1973 efter at have været afvandet i 200 år, og området omkring søen er et sandt paradis for fugle. Her yngler næste alle danske andearter og desuden findes en stor koloni af skarv. På højmossefladen syd for søen yngler tranen. Birkesø er ved at blive genskabt.

Højmosen er et artsfattigt plantsamfund, hvor kun få planter kan trives. Hedelyng, Kløkkelyng, Revling, Rosmarinlyng, Tranebær, Hvid Næbfrø og Tue-Kærul er almindelige. Højmosen i Lille Vildmose regnes i dag for at være en af Nordeuropas største højmoser. Høstemark og Tofte Skov har i næsten 100 år været hegnede af fra omverdenen. Bag hegnene i Tofte Skov findes en bestand på ca. 600 dyr af den oprindelige, gamle danske kronvildtstamme og 200 vildsvin. Siden 1999 har Lille Vildmose været ynglested for Danmarks hidtil eneste kongeørnepar.

Rold Skov

Den skov, der passerer på ruterne, er plantet af mennesker, men på bakkeskråningerne i Sydøsthimmerland har der stået skov siden isen forsvandt for 10.000 år siden. Oldtidens skov var en lysåben blandingsskov med elm, eg og lind, som dominerende træarter og små pletter med heder, moser og småsøer. Den første nogenlunde sikre vidne om skovens størrelse finder man i matrikeloplysningerne fra 1600-tallet. De fortæller, at Rold Skov på dette tidspunkt strakte sig langt ud mod øst, på den anden side af Solbjerg og Bælum. Det var et imponerende skovareal, men i løbet af de næste ca. 150 år forsvandt halvdelen af skoven, og den nåede sit absolutte minimum omkring år 1800. Træ var uundværligt som råstof og blev anvendt til mange formål, deraf den altomfattende rovdraft. Med nåletræsbepantningerne i midten af 1800-tallet blev der i nogen grad rettet op på det store tab, men det blev også en helt anden skov. Nåletræet er den dominerende træart i Rold Skov, fordi den trives godt på den magre sand- og grusblandede jord - 75% af alle træerne i Rold Skov er nåletræer, og de fine stammer repræsenterer store værdier. I dag dækker Rold Skov 8000 ha heraf er 75% privatejet og 25% statsejet.

Banens historie

Hadsundrutens forløb er næsten identisk med det nedlagte jernbanestrækning fra Hadsund til Aalborg. Jernbanen fungerede i perioden 1900 til 1969. I 1982 blev banestrækningen mellem Visborg og Vårst fredet med det formål at anlægge en cykel- og gangsti.

Toget blev i folkemunde omtalt »Hadsundpeter«. Foto: Hadsund Egns Museum.

Allerede i 1874 blev der nedsat en komite med det formål at få anlagt en jernbane fra Aalborg til Hadsund, men der skulle gå over 25 år inden banen var en realitet. Den 6. december 1900 var der indvielse under stor festivitas.

Skørping		Hals	
Halsborg-Hadsund Jernbane.		Hals	
Skørping	1	Hals	1
Skørping	2	Hals	2
Skørping	3	Hals	3
Skørping	4	Hals	4
Skørping	5	Hals	5
Skørping	6	Hals	6
Skørping	7	Hals	7
Skørping	8	Hals	8
Skørping	9	Hals	9
Skørping	10	Hals	10
Skørping	11	Hals	11
Skørping	12	Hals	12
Skørping	13	Hals	13
Skørping	14	Hals	14
Skørping	15	Hals	15
Skørping	16	Hals	16
Skørping	17	Hals	17
Skørping	18	Hals	18
Skørping	19	Hals	19
Skørping	20	Hals	20
Skørping	21	Hals	21
Skørping	22	Hals	22
Skørping	23	Hals	23
Skørping	24	Hals	24
Skørping	25	Hals	25
Skørping	26	Hals	26
Skørping	27	Hals	27
Skørping	28	Hals	28
Skørping	29	Hals	29
Skørping	30	Hals	30
Skørping	31	Hals	31
Skørping	32	Hals	32
Skørping	33	Hals	33
Skørping	34	Hals	34
Skørping	35	Hals	35
Skørping	36	Hals	36
Skørping	37	Hals	37
Skørping	38	Hals	38
Skørping	39	Hals	39
Skørping	40	Hals	40
Skørping	41	Hals	41
Skørping	42	Hals	42
Skørping	43	Hals	43
Skørping	44	Hals	44
Skørping	45	Hals	45
Skørping	46	Hals	46
Skørping	47	Hals	47
Skørping	48	Hals	48
Skørping	49	Hals	49
Skørping	50	Hals	50
Skørping	51	Hals	51
Skørping	52	Hals	52
Skørping	53	Hals	53
Skørping	54	Hals	54
Skørping	55	Hals	55
Skørping	56	Hals	56
Skørping	57	Hals	57
Skørping	58	Hals	58
Skørping	59	Hals	59
Skørping	60	Hals	60
Skørping	61	Hals	61
Skørping	62	Hals	62
Skørping	63	Hals	63

I Hadsund havde man med banen forventet en større udvikling, bl. a. en øget handel, men køreplanen var en håb mod Hadsund, idet folk kunne komme fra Hadsund til Aalborg og foretage indkøb, men ingen kunne komme den modsatte vej inden for forretningstiden. Borgerne i Hadsund var misfornøjede, og hadet til Aalborgenserne kom til udtryk i avisernes læserbrevsspalter.

Der var dog ikke kun utilfredshed med banen. Transporten mellem de små stationsbyer i Østhimmerland blev trods alt lettet, både hvad angår personbefordring, gods og post, til tider også befordring af dyr. Stationsbyerne langs banen nød også godt heraf, der skete en kraftig vækst i befolkningstallet, idet handel og håndværk udvikledes. I Veddum steg antallet af beboere fra 689 til 790 i perioden 1880 -1900.

Men i 1969 måtte banen indstille driften. Dens funktion var indhentet af udviklingen, og transport og befordring foregik nu ad landevejen.

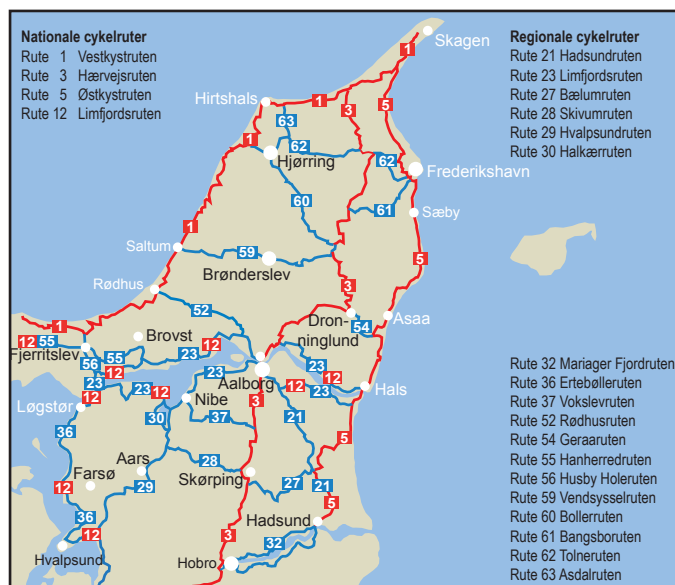
Solbjerg Station omkring år 1900.

Banearbejdere ved Veddum Station, 1935. Foto Hadsund Egns Museum.

Bælumruten og Hadsundruten

Bælumruten - regional cykelrute 27 er en 20 km lang cykelrute, der forbinder Hærvejsruten - national cykelrute 3 ved Skørping i vest med Østkystruten - national cykelrute 5 ved Bælum i øst.

Hadsundruten - regional cykelrute 29 er en 45 km lang cykelrute fra Hadsund i syd til Gistrup ved Aalborg i nord. Fra Hadsund til Bælum er ruten identisk med Østkystruten - national cykelrute 5.

En samlet pakke om de nationale cykelruter 1, 3 og 5 bestående af et oversigtskort i 1:200.000 og 7 rutekort i 1:100.000 kan købes for 55,00 kr. på turistbureauerne i amtet.

Foldere om de regionale cykelruter: 21, 23, 27, 28, 30, 32, 36, 37, 52, 55, 56, 59, 60, 62 og 63 udleveres gratis på turistbureauer og biblioteker. Skov- og Naturstyrelsen har udgivet en folder om Nibe-Hvalpsundruten - rute 29.

Limfjordsruten - national cykelrute 12 er en sammenhængende cykelrute på 610 km omkring Limfjorden i Nordjylland, Viborg og Ringkøbing amter. I Nordjyllands Amt indgår de regionale cykelruter 23, 29, 36, 55 og 56 i forløbet. Der er udgivet en cykelbog om ruten. Den kan bestilles via adressen: www.limfjordsruten.dk

NORDJYLLANDS AMT
Teknik og Miljø
Niels Bohrs Vej 30 - 9220 Aalborg Øst
Tlf. 96 35 10 00 - www.nja.dk

NORDJYLLANDS AMT

27

21

Bælmuruten
Hadsundruten
Regionale cykelruter

TEKNIK OG MILJØ